

desembre 77

gener 78

LA FEMOSA

ARTESA
DE LLEIDA

NOTA PRELIMINAR

Aquests fulls que avui presentem com el Butlletí de "La Femosa" estava preparat per a ser imprés a darreries del mes passat. Molts dels articles recorden els temes nadalencs, i és natural que així fos perquè la data en que havíem pensat que surtiria a la llum era precisament en aquestes festes.

Vam fer imprimir uns crixes electronics perquè, a diferència del que havíem imprés al Novembre, volíem que aquest quedés ben imprés i presentat. Malauradament els crixes que ens van confeccionar a Lleida (Comercial Jové) sí bé donava una lletra molt clara, els marges de l' imprés marxaven fora del paper. D'antuvi pensavem que era una averia de la màquina moltocupista nostra, i per això, aquesta, la vam portar al taller (al mateix que ens van fer els crixes) i van reconèixer que no era culpa de la moltocupista sinó culpa seva, dels crixes mal fets.

(segueix a la pàgina 12)

INDEX

PORTIC	Pàgina	3
AGENDA	"	5
NOTA	"	8
ÉSSER PAGÉS	"	9
FULLS D'HISTÒRIA (Artesa i els pobles veïns al segle XVIII)	"	11
NADALES	"	15
ELS TOPONIMS ARTESENCS	"	18

PÒRTIC

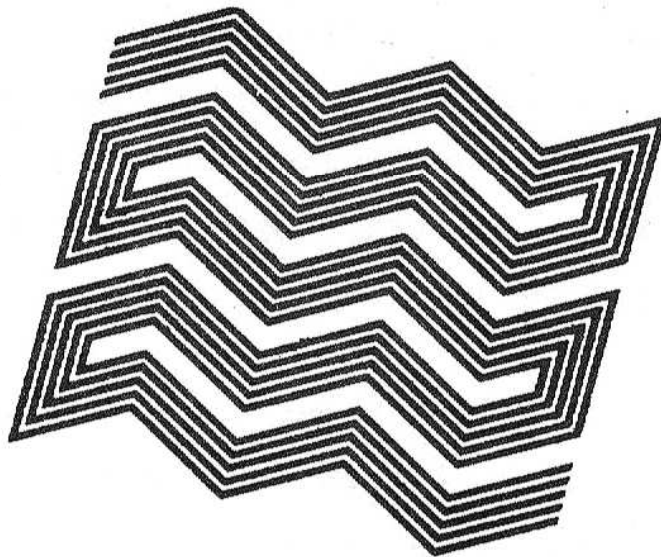
Hem passat un altre any, i com tots els anys en arribar a aquestes dates, s'escau de fer un balanç de totes les coses que s'han realitzat al poble. Un any no és un espai de temps prou llarg per a poder veure clarament els resultats de les coses que han passat, o s'han fet, enguany. Avegades, les coses per a criticar-les d'una manera o altra, però sempre amb objectivitat, cal haver passat un espai de temps prudencial.

En aquests fulls, més que jutjar l'any que hem passat segons el bo i posetiu que ha estat per Artesa, el que volem és fer un inventari que ens serveixi de referència per a comparar-lo amb el dels altres anys i recordar-lo i enfrontar-lo al dels anys venidors.

Sí que, però, podem ser objectius per analitzar una etapa del BOTLLETÍ de "La femosa", el qual es va publicar per espai de set anys (al passar número ja déiem les causes per les quals es va deixar de publicar). Davant de la nova etapa li podríem dedicar un record, particular i molt íntim, per a sospesar tot el que va tenir de bo i posetiu, i de no tant bo. I si aquesta crítica es favorable, segurament que us alegrareu amb nosaltres per la idea de tornar-lo a imprimir. I sinó esperem, igualment, de que ens ajudareu per a trobar la manera

de fer-lo millor.

El temps no perdona res, és impacable i no passa en va. Amb el temps moltes coses s'acaben i en comencen de noves. Després de molts anys, ara, aflora a tot arreu unes raons que han fet viure amb esperança a molta gent, gent que han tingut fe per a mantenir-se fidels a unes idees... Només les coses fetes amb fe, paciència i amor arriben a florir. Recomencem una nova etapa amb l'esperança de fecundar a aquest neguit que fa mantenir-nos fidels "al servei d'aquest poble"; el nostre.

AGENDA

D'UN ANY ARTESENC D'ACTIVITATS (1977)

GENER

- Dia 5)- Cavalcada dels REIS MÀGICS, organitzada pels joves del CAU
- Dia 18)- Comença a l'Ajuntament un cursset de cooperativisme.
- Dia 22)- A "La Femosa" hi actuen, fent una festa infantil els grups de titelles L'ESTAQUIROT i ARA VA DE 80.
- Dia 23)- El "Quadre Escènic" posa a escena l'obra UN MORT SOBRE L'ESFALT.

FEBRER

- Dia 4)- Comença a "La Femosa" un cursset de català per a la canalla que estudia música.
- Dia 4)- Els representants de 9 pobles elegeixen a Artesa per a fer-hi la PANIFICADORA.
- Dia 18)- L'Ajuntament escampa una circular en la que esposa la intenció de comprar uns terrenys per construir el POLISPORTIU.
- Dia 19)- Presentació a Artesa del Partit Socialista de Catalunya, Congrés (PSC-C)
- Dia 20)- Reunió General del poble per a parlar de fer el POLISPORTIU.
- Dia 23)- Es destapa, a les Escoles una placa amb aquesta inscripció: GRUP ESCOLAR-JOAN SANGENIS I BOSCH- Per aquest motiu es fa una petita festa a les es

coles i a l'Ajuntament.

MARÇ

- Dia 2)- L'Assamblea de Pagesos, per a potenciar la "Vaga de Tractors" declara al poble VAGA GENERAL.
- Dia 6)- Presentació del Partit FRON NACIONAL DE CATALUNYA (FNC).
- Dia 12)- Presentació del Partit Carlí de Catalunya (PCC)
- Dia 26)- Presentació del Partit Socialiste de Catalunya-reagrupament (P.S.C.-R)
- Dia 27)- És l'últim dia que "La femosa" té obert el Bar de cal Tomàs.

ABRIL

- Dia 3)- Comencen les obres de neteja dels terrenys del PO LISPORTIU.

MAIG

- Dia ?)- Miting de Convergència Democràtica de Catalunya
- Dia 15)- FLSTA DE LA VELLESA. Vé la Tuna de Sant Antoni de Pàdua. S'estrenen els adhesius amb el nom d'Artesa de Lleida. Els actors artesencs posen en escena les obretes de teatre: EL CARRO DEL VI, i EL CARRO DES-FET.
- Dia 25)- Comença la Campana electoral. Venen a parlar els representants del Pacte Democràtic per a Catalunya
- Dia 28)- L'ESQUETLLA DE TEATRE vé a estrenar l'obra de teatre "Allò que tal vegada s'esdevingué".
- Dia 31)- Presentació del Partit Socialiste Unificat de Catalunya (P.S.U.C.)

JUNY

Dia 15)- Els artesencs van a dipositar el seu vot a la mesa electoral que hi ha intalada a l'Ajuntament.

JULIOL

Dia 23)- Se celebra el segon concurs de fanalets. Al Carrer del Castell s'encen una gran foguera, hi ha coques i traca.

Dia 24)- Recital de cançó popular a la sala de l'Hogar

Dia 25)- Teatre infantil: Són representades les obretes següents: EL FANTASMA DEL CASTELL-- LA FERESTEGA DOMADA-- i EL GAT AMB BOTES.

AGOST

Dia 29)- Surt el llibret editat per "La Femosa", SANT RAMON 200 anys D'UNA ERMITA

Dia 31)- Festa de Sant Ramon Nonat,. Per a celebrar els 200 anys de la construcció de l'Ermita, hi ha xocolata da davan de l'Ermita. Concurs de pesca infantil al Pantà de Sant Ramon. A la tarda esposa en escena l'obra de teatre: ELS MITES DE BAGOT

SETEMBRE

Dia 10)- Per a celebrar l'11 de Setembre (festa Nacional de Catalunya) se celebra un míting en el que hi participen un representant del F.N.C., del P.S.U. C. i del P.S.C.-R

Dies 29 i 30 de SETEMBRE i

Dies 1 i 2 d'OCTUBRE són les dates de la FESTA MAJOR

NOVEMBRE

Dia 10)- Comença a "La Femosa" un cursset d'INICIACIÓ A LA HISTÒRIA DE CATALUNYA.

Dia 18)- També a "La Femosa" comença un cursset de LLENGUA CATALANA.

Dia 25)- Surt, novament, el BUTLLETÍ de "La Femosa"

DESEMBRE

Dia 9)- Es posen a la venda dues targetes, artesanesques, de temes nadalencs.

NOTA

Com deiem en el passat número, aquest Butlletí (fora d'aquesta vegada) només es repartirà pels socis de "La Femosa", amb tot, però, també el repartirem a totes a aquelles persones que ens ho demanin i vulguin ajudar-nos al seu sufragi.

ÉSSER

PAGES

Els pagesos que tenim menys de 50 anys, hem estat educats en una mena d'escola que mai ens va plantejar cap dels problemes en els quals ens vam enfrontar un cop complits els 14 anys. I si l'escola mai no ens va posar a la pista de cap solució dels problemes en els quals ens tò paríem, la societat en la qual ens movíem, lluny d'ajudar-nos, encara ens esfonsava més cap el conformisme en el qual ella mateixa avia caigut.

No caldria ni dir que, tan l'escola com la societat, ens han acostumat, per raons obvies, a espolsar-nos de sobre tota mena de responsabilitat: "No t'hi emboliquis", "Ja s'ho farant"... Aquesta lliçó ens l'hem après tan bé que, ara, quan és l'hora de solucionar moltes coses, del nostre món agrari, per a no dir totes, i ens adonem que tot això no ho arreclarant els altres i que aquí tampoc podem dir allò tant sabut de: "Ja s'ho farant", ens agafa una mena de derrotisme que ens fa dir, per excusa esclar, allò també molt ben après de "no hi ha res a fer".

Pensant-ho dues vegades, i pensant-ho bé, ens adonarem de que aquesta afirmació de "no hi ha res a fer" és ben gratuïta, i per tan falça, perquè tot depend de nosaltres. Sí, únicament de nosaltres. Ja és hora de començar a espolsar-nos de sobre aquest conformisme injectat, artificialment dins de nosaltres, dia a dia en tot el llarg dels anys de la nostra vida. Això de "no hi ha res a fer" és una cosa inventada per ELLS, per a fer-nos sumisos, mansets, i pertant, inofensiu. Ens hem d'adonar d'una vegada de la nostra força, es hem d'adonar de que si vint mil pagesos de les nostres comarques som capaços de dur a la carretera el nostre tractor, podem ésser capaços de fer coses molt més agressives, i per això mateix, d'aconseguir coses molt positives.

Si una propaganda de 40 anys no ens ha enboirat fins al punt de fer-nos perdre l'esme, ens adonarem fàcilment amb això que hem dit, de que la nostra única solució és, fer us del dret d'opinar. Amb la nostra opinió, i amb l'opinió dels altres, aconseguirem la força de l'unió dels pagesos. Força i unió que ELLS han intentat durant 40 anys de desfer.

L'obcció és nostra, i tot depend de si ens volem quedar a casa o si ens volem ajuntar amb els altres pagesos per a aconseguir millores per a la nostra malmesa agricultura.

FULLS D'HISTÒRIA

ARTESA I ELS POBLES VEINS AL S. XVII

El mes passat presentàvem a les pàgines del nostre BUTLLETÍ un cens del segle XIV, concretament el de l'any 1356, en el que podiem veure els habitants que aleshores tenia Artesa i alguns pobles veïns. Aquest mes presentem dos censos que corresponen al segle XVIII i com el mes passat, per a que puguem fer comparacions, hem posat el nombre d'habitans d'Artesa i dels mateixos pobles veïns i així, d'aquesta manera, també podrem observar el creixement d'aquests pobles durant aquests segles.

El primer cens que correspon al 1718 està tret del llibre de Pierre Vilar "Catalunya dins de l'espanya moderna" editat per Edicions 62 de Barcelona.

El segon que és de l'any 1787 és de l'anomenat i conegut per tothom com el cens Floridablanca.

Aquest cens de Floridablanca ens dóna amb tot detall, el nombre d'habitants per edats, així com de solters o casats o viudots, i també els treballadors de la població activa de cada poble.

El poble d'Artesa estava dividit de la manera

següent, segons aquest cens del 1787:

	SOLTERS	CASATS	VIDUOS
	homes-dones	homes-dones	Hs.-Dones
Fins a 7 anys	35-25		
De 7 a 16 "	38-36		
De 16 a 25 "	24-13	11- 19	- 1
De 25 a 40 "	34-10	28- 27	1- 2
De 40 a 50 "		17- 16	1- 3
més de 50 anys		26- 13	3- 6
TOTALS	131-84	82- 75	5-12

HABITANTS D'ARTESA 389

D'aquests 389 habitants del nostre poble hi havia:

1	Capellà
1	Estudiant
109	Pagesos
25	Jornalers
10	Artesans

CENS DELS POBLES VEINS

1718

1787

ELS ALAMÓS

13 Htans.

119 Hts.

BELL-LLOC

33 "

225 "

LES BORGES BLANQUES

468 "

1691 "

	<u>1718</u>		<u>1787</u>	
SUNYER	63	Habitants	284	Habitants
MONTOLIU	19	"	180	"
ASPA	64	"	312	"
EL SOLERAS	57	"	222	"
JUNCOSA	63	"	442	"
JUNEDA	263	"	986	"
ARBECA	546	"	1228	"
LLARDECANS	123	"	242	"
TORREBEDES	60	"	442	"
BOVERA	10	"	160	"
PUIGVERD	76	"	310	"
TORREFARNERA	62	"	353	"
ALGUAIRE	160	"	1215	"
ALCANÓ	54	"	242	"
MOLLERUSSA	132	"	193	"
TORREGROSSA	116	"	627	"
ALMENAR	292	"	1264	"
EL COGUL	59	"	248	"
ELS TORMS	38	"	195	"
ALBATARREC	62	"	204	"
CASTELLDANS	109	"	515	"

	<u>1718</u>		<u>1787</u>	
ALCARRÀS	97	Habitants	863	Habitants
LA GRANADELLA	--		1122	"
GRANYENA	141	"	354	"
SUDANELL	130	"	522	"
EL ROSSELÓ	39	"	390	"
ALBAGES	18	"	155	"
ALFÈS	137	"	313	"
LLEIDA	2353	"	10 714	"
ARTESA	69	"	389	"

Com es pot observar, hi ha molta diferència d'habitants entre un cens i l'altre, i més si comptem el poc temps que va de l'un a l'altre. Aquest augment de la població que es produí al segle XVIII en aquests pobles i a la resta de Catalunya, obeeix a una serie de factors que tractarem d'exposar en un proper Butlletí.

J.-R. GALLART

NADALES

"La Femosa" des de uns quans anys per aquestes dates, edita unes felicitacions de Nadal, les poesies, o nades, de les quals posem a continuació, per l'ordre amb que van ser editades.

ANY 1974
=====

Aurora de llargues nits
perdudes en la història,
esperança creixent dels oprimits.
Vent que esbandeix la boira
de tants i tants amagats neguits.

.....

Cridem ben fort, cridem ben alt:
Volem justícia, volem la Pau
volem amor aquest Nadal.

ANY 1975
=====

Hem obert de bat a bat la porta
perquè entrés la llum clara del matí,
però les estrelles fan una llum morta

i l'alba sembla que tarda a venir.

La Nit de Nadal és d'esperança

i fa neixer la il·lusió a tots els pits.

Naixerà el dia entre càntics de lloança

fen com un sol home, tots, un crit.

Tenim fe en el Nou Dia

i creiem en un món millor.

Volem Pau i AMNISTIA

i per tots els pobles, redempció.

ANY 1976
=====

Com el botó d'una rosa

que ja està a punt d'esclatar,

enyorem més que cap cosa

un sol ixent, seré i clar.

Per a veure les presons obertes,

les fronteres sense guardar,

les armes de rovell cobertes

i cap odi sense enterrar.

Som l'esperança que esclata

com la rosa al matí.

Tenim una fe ben innata

que, aquest NADAL, ha fe florir.

ANY 1977
=====

S'acumulava el glaç per sobre de la pell

i patia fred, el cor, dins del pit.

Només l'esperança ens feia d'escambell

per atançar l'escalf al nostre esperit.

Ara, ha aixit un sol tan resplandent

que ha fos el glaç i el darrer temor.

Bufa a la terra un altre vent.

El vent d'un NADAL, engrescador.

ELS TOPONIMS

ARTESENS

En un poble com el nostre, del passat del qual no en sabem res, la toponímia, o els noms de lloc, ens a juda també a anent composant, peça a peça, aquest trenca closques de la història d'Artesa.

Als qui hem volgut reconstruir aquest passat partin, només, dels testimonis arqueològics, la toponímia, aquest seguit de noms que són les restes vivents d'un passat antic, ens han apassionat sempre, i per això avui hi volem dedicar unes ratlles.

Nosaltres, encara que en cap paper ens ho confirmi, davant d'uns topònims o noms de carrer com són el Fossar Vell, el Castell, el Portal i el Portalet, entre d'altres, veiem clarament que corresponen a unes estructures medievals de les quals se n'ha perdut el rastre, però que al record de la gent, passat de generació a generació, se n'ha conservat el nom.

Si tenim el topònim del FOSSAR VELL, és evident

de que allí hi havia el cementiri del poble. Si tenim els del PORTAL i PORTALET és que corresponen a les dues entrades que hi havia a la vila d'Artesa. Si tenim el topònim del CASTELL és que en aquest lloc hi havia el castell o una casa fortificada.

A vegades aquests topònims són confirmats per documents que poden sortir a l'atzar. Això mateix és el que ha passat amb el topònim del CASTELL; tenim notícies, fidelícnes, però encara no comprovades per nosaltres, de que a l'Arxiu de la Corona d'ARAGÓ, hi ha un paper que és un inventari dels mobles que hi havia al Castell d'Artesa. Si aquest paper es confirma, tindriem un testimoni irrefutable de l'existència d'aquest castell que a donat nom al nostre carrer, i al mateix temps tindriem la seguretat, si en algun moment es podia dubtar, de que la toponímia, o aquests nom dels quals ara parlem no hi és perquè sí.

A. C.

El mal, però, ha estat que hem passat prop d'un mes amb tràfecs i aquest butlletí pensat per a les festes de Nadal, surt ara quan els temes que hauriem de tractar són uns altres.

Per altra part, ens ha semblat que, malgrat tot això que hem dit, havíem de publicar aquest Butlletí tal i com l' habíem pensat en un començament. Només hi hem afegit aquesta nota i la data, a la portada, de Gener de 1.978.

Esperem, doncs, per a futures edicions que això no passarà més i que tots els altres butlletins surtirant a la data fixada.

